

Tytuł projektu: ***Właściwości składniowe czasowników jako baza ich zintegrowanego opisu leksykograficznego (w perspektywie konfrontatywnej polsko-bułgarsko-rosyjskiej)***

Kierownik projektu: prof. dr hab. Małgorzata Korytkowska

Okres realizacji: 2014-2017

Numer projektu: 2013/11/B/HS2/03116

Konkurs: OPUS, Narodowe Centrum Nauki

Streszczenie

Cel prowadzonych badań: Głównym celem naukowym projektu jest badanie relacji między płaszczyzną składniową i płaszczyzną semantyczną oraz synteza z przeprowadzonej analizy uwzględniająca perspektywę konfrontatywną. Osiągnięcie celu głównego jest uwarunkowane realizacją kilku innych celów, wzajemnie ze sobą powiązanych. Są to: a) opis semantyczno-syntaktyczny wybranej i semantycznie określonej klasy czasowników trzech języków słowiańskich, reprezentujących trzy podstawowe grupy: zachodniosłowiańską (polski), wschodniosłowiańską (rosyjski) oraz południowosłowiańską (bułgarski) na podstawie modelu składni semantycznej, ufundowanej na strukturach propozycjonalnych (predykatowo-argumentowych); jest to klasa verba sentiendi i cogitandi; b) spójny opis jednostek wybranej klasy semantycznej; w wypadku leksemów polisemicznych wyodrębnienie jednostek — odmianek znaczeniowych, na podstawie eksplicytnie sformułowanych kryteriów; c) analiza konfrontatywna, a więc badanie różnic i podobieństw w badanych zakresach; d) analiza materiału prowadząca do wniosków o charakterze leksykograficznym.

Zastosowana metoda badawcza: Zastosowanie modelu składni eksplikacyjnej wiąże się z przyjęciem transparentnych kryteriów analizy czasowników przy tworzeniu haseł słownikowych: taki typ opisu umożliwi konsekwentną, obiektywną segmentację hasła słownikowego, tzn. wyodrębnienie poszczególnych znaczeń leksykalnych oraz egzemplifikacje pokazujące zdolności danej jednostki do tworzenia fraz zdaniowych, a co najmniej — najbardziej charakterystycznych ich postaci. Przewiduje się kilka etapów badań: a) stworzenie list czasowników badanej klasy semantycznej; b) opracowanie o charakterze słownika semantyczno-syntaktycznego, w którym ustalone zostaną zbiory struktur pozostających w relacjach hierarchicznych (o różnym stopniu realizacji treści pełnej struktury propozycjonalnej), wnioski konfrontatywne w tym zakresie; c) badanie jednostek polisemicznych, co wymaga odniesienia się do kryteriów wpływających na segmentację hasła słownikowego; d) analiza cech różnicujących znaczenia w odniesieniu do każdego z języków oraz w perspektywie konfrontatywnej; d) analiza wniosków wynikających z przeprowadzonego badania dla optymalizacji informacji leksykograficznej. Planowane opracowanie monograficzne zawierać będzie część teoretyczną, analityczną i słownikową — w postaci zdigitalizowanej (na nośniku CD).

Wpływ spodziewanych rezultatów na rozwój nauki, cywilizacji, społeczeństwa: Uzyskane rezultaty badań mają być wkładem do wiedzy z zakresu językoznawstwa teoretycznego, składni, lingwistyki konfrontatywnej oraz leksykologii. Projektodawcy mają nadzieję, że zostanie pogłębiona i usystematyzowana wiedza a) w zakresie procesów współdziałania semantyki i składni; b) w zakresie różnic i podobieństw między badanymi językami w

dopuszczalności procesów semantyczno-syntaktycznych; c) w zakresie możliwości tworzenia i skuteczności eksplicytnych kryteriów analizy w odniesieniu do badanej klasy semantycznej, a także w odniesieniu do zjawisk polisemii. Realizacja projektu może być wkładem do optymalizacji opisów leksykograficznych. Rozwój leksykologii i sprostanie potrzebom użytkowników słowników, zwłaszcza niejednojęzycznych, wymaga dostarczania coraz bardziej wyczerpującej i usystematyzowanej informacji na różnych poziomach. Wydaje się, że proponowany typ opisu może stanowić inspirację dla kompendiów słownikowych ogólnie dostępnych, a w nowoczesnych społeczeństwach postęp w omawianym zakresie jest nieodzowny.

Abstract

Research project objectives: The main goal of the project is to study the relation between syntactic and semantic layers and to synthesize the analysis performed with regard to the contrastive perspective. The accomplishment of this goal is determined by the achievement of other detailed and interrelated objectives, i.e.: a) a semantic and syntactic description of a chosen and semantically determined class of verbs in three Slavic languages representing three basic groups: West Slavic (Polish), East Slavic (Russian) and South Slavic (Bulgarian), on the basis of the model of semantic syntax, founded on propositional (predicate-argument) structures. The class discussed exemplifies *verba sentiendi* and *cogitandi*; b) a coherent description of the elements belonging to a chosen semantic class in the aspect mentioned above; in case of polysemic lexemes, isolating units and semantic varieties is based on explicitly formulated criteria; c) a comparative analysis and hence a study of the material in terms of the distributive and semantic similarities and differences; d) an analysis of the material meant to reach conclusions of the lexicographical nature. The research hypothesis aims at revealing possibilities and efficiency of the research submitted for a coherent description of the semantic and syntactic layers of verbs and polysemantic phenomena, taking a contrastive analysis and conclusions on enhancing lexicographical information into consideration.

Research project methodology: The explicational syntax model will be applied, which entails accepting transparent criteria for the analysis of verbs when constructing dictionary entries: such a type of description enables us to perform consistent, systematic and reasonably objective segmentation of a dictionary entry, i.e. it will be possible to isolate particular lexical meanings and exemplifications that show possibilities of a given unit of building sentence phrases or, at least — their most characteristic forms. A few research stages are planned: a) making a list of verbs belonging to a given semantic class; b) a study in the form of a semantic-syntactic dictionary, where sets of the structures of hierarchical dependency will be established (the sets of different levels of manifestation of the full propositional structure), contrastive conclusions in this scope; c) research on polysemic units, which requires reference to the criteria concerning dictionary entry segmentation; d) an analysis of the research results for optimization of lexicographical information. The monographic study (in the typescript form) will comprise theoretical part, analytical part and dictionary (digitalized) part (on CD).

Expected impact of the research project on the development of science, civilization and society: The research results accomplished are meant to contribute to the knowledge in the

field of theoretical linguistics, syntax, contrastive linguistics and lexicology. The project will result in extending and systematizing the knowledge of a) processes of within the relations between semantics and syntax; b) similarities and differences between the languages analyzed as for admissibility of semanticsyntactic processes; c) possibilities of creating explicit criteria of analysis with regard to the semantic class analyzed, but also to polysemic phenomena. The implementation of the project may contribute to optimization of lexicographical descriptions. Advances in lexicology and meeting expectations of dictionary users, especially the non-monolingual ones, require providing comprehensive and systematic information at different levels. The type of description postulated in the project may give inspiration to popular dictionary compendia, and advancements in this scope are indispensable.